

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет психології і соціології
Кафедра соціальної педагогіки**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Харків, 2016

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ ВІД СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Постановка проблеми. Підготовка соціальних педагогів до профілактики залежності від соціальних мереж один із важливих викликів сучасності. В епоху глобалізації процесів життєдіяльності нинішнього суспільства, коли інформаційні канали стали невід'ємною частиною діяльності людства, все більш актуальним є завдання передачі величезної кількості інформації. Як основні інформаційні канали використовують мережі загального користування, підключитися до яких теоретично може кожний через всесвітню мережу Інтернет. За останні роки величезної популярності набули сайти соціальних мереж. Зазначимо, що найпоширенішим контингентом користувачів соціальних мереж, котрі страждають залежністю від них, є підлітки, адже соціальна мережа є одним із факторів їх соціалізації.

Вченими визначено, що соціальні мережі мають величезний потенціал, причому як позитивний, так і негативний, що викликає гостру необхідність у здійсненні соціального контролю за поведінкою окремих індивідів, а особливо підлітків, у яких сформувалась залежність від соціальних мереж.

Існують спеціальні дослідження, хоча і нечисленні, присвячені вивченню проблем соціальної залежності та впливу соціальних мереж на життя людини. Цей феномен описано в працях Л. Бабаніна, С. Вассермана, А. Войскунського, А. Жичкіної, П. Марсдена, А. Рапопорта, М. Снітко, В. Фатурової, К. Фоста, Н. Чудова, Н. Швець, К. Янг та ін.

Не претендуючи на вичерпний аналіз такого складного й багатогранного питання у своїй статті автор ставила за мету узагальнити відомості про принципи побудови соціально-педагогічної роботи з підлітками, схильними до залежності від соціальних мереж, обґрунтувати необхідність підготовки майбутніх соціальних педагогів, компетентних у питаннях профілактики залежності підлітків від соціальних мереж.

Виклад основного матеріалу. Особливості Інтернету дозволяють користувачеві експериментувати з власною ідентичністю, створюючи «віртуальні особистості», що відрізняються і від персоналії користувача, і від його реальної самопрезентації. У складі мотиваційних причин створення «віртуальних особистостей» насамперед виділяються так звані «пошукові причини» - бажання випробувати новий досвід, що виступає як певна самостійна цінність[10]. Наслідком подібного досвіду, може стати виникнення залежності від соціальних мереж.

Як свідчить аналіз наукових досліджень А. Войскунського, А. Жичкіна, К. Лесто, найбільш незахищеною категорією, що зазнає впливу соціальних мереж, є підлітки[5, 7, 8]. У цьому віці зацікавленість соціальними мережами згодом переростає в патологічну необхідність бути онлайн. Життя в соціальній

мережі стає настільки цікавим, що в реальному житті підліток узагалі припиняє спілкуватись.

Свідченням залежності підлітків від соціальних мереж можуть стати наступні ознаки: нав'язлива потреба переглянути вхідні повідомлення, навіть знаючи про те, що ніхто не повинен був написати; занадто багато часу проводити біля монітора, і кожного разу, заходячи в соціальну мережу, обіцяти собі, що будуть там лише пару хвилин, а проводять по декілька годин; гостре бажання регулярно оновлювати статус на своїй сторінці, обговорювати з друзями кожен свій крок, фотографувати себе скрізь і всюди, і частіше викладати нові знімки; спілкування з друзями відбувається в основному через соціальну мережу; різні мережеві додатки є альтернативою іншим повсякденним справам; страшне роздратування, якщо з якої-небудь причини не можете потрапити на свою сторінку в соціальній мережі.

Отже, якщо різке обмеження доступу до соціальної мережі викличе в підлітка напад паніки чи розпачу - це перший знак до початку відповідної роботи соціального педагога. Дуже важливо діяти негайно. У практиці соціально-педагогічної роботи існують системи, прийоми та засоби впливу на підлітків, які залежні від соціальних мереж. Соціально-реабілітаційна робота з підлітками, залежними від соціальних мереж, спрямована на часткову зміну або виправлення недоліків, що мають відхилення від існуючих норм у тій чи іншій соціально-педагогічній сфері.

На основі узагальнення ідей О.В. Белоліпцевої, Н.В. Сергєєвої нами виокремлено вихідні принципи побудови програми роботи з підлітками, схильними до залежності від соціальних мереж [3, 9]: 1) принцип індивідуальної життєвої траєкторії (визначення підлітками свого життєвого призначення й сенсу розвитку власних здібностей); 2) принцип варіативної креативності (орієнтація підлітків, залежних від соціальних мереж, на постійний відповідальний вибір у всіх видах життєдіяльності); 3) принцип колегіальності (залучення підлітків до планування, підготовки та активної участі в заходах, які передбачають корекційну роботу); 4) принцип віртуалізації навчально-виховного процесу (залучення до корекційної роботи різноманітних комп'ютерних засобів, інтерактивних методик, дистанційних форм); 5) принцип моніторингової оптимізації (постійне здійснення особистісно зорієнтованої діагностики саморозвитку підлітків, залежних від соціальних мереж); 6) принцип соціально-педагогічної деонтології (дотримання високих етичних норм у побудові конструктивних відносин з такими підлітками); 7) принцип технологічності (відтворюваність програми в умовах реального навчально-виховного процесу).

Проте не всі соціальні педагоги готові до такої роботи, хоча наголошують на її актуальності. Як свідчать результати опитування соціальних педагогів, проведеного у Васильківських та Київських загальноосвітніх навчальних закладах лише 69,5 % опитаних педагогічних працівників вважають, що Інтернет-мережі є небезпечними для підлітків та містить певні ризики[4].

На основі вивчених наукових джерел з проблеми профілактики залежності підлітків від соціальних мереж, пов'язані з ними загрози

благополуччю підлітків можна об'єднати у такі групи[4; 6]: 1) психологічна залежність; 2) розходження між реальним «я» і своїм мережевим образом; 3) доступ до небажаного контенту; 4) розкриття конфіденційної інформації у мережах; 5) кіберкомунікативна залежність (надмірне спілкування у мережі, участь у групах, конференціях); 5) кіберсексуальна залежність; перехід від віртуальних стосунків до реальних (залучення неповнолітніх до сексуальних стосунків; 6) залучення через соціальні мережі дітей і підлітків до протизаконної діяльності; 7) знайомства через мережу з метою пошуку сексуального партнера); 8) секстинг (вид розваг: фотографування себе у роздягненому вигляді на камеру телефону чи комп'ютера, з метою пересилки знімків друзям); 9) ознайомлення з матеріалами агресивної (що пропагують ксенофобію, тероризм) і аутоагресивної спрямованості (кіберсуїцид, онлайн-суїцид, суїцидальні домовленості, інформаційні ресурси про застосування засобів для суїциду з описом їх дозування і вірогідності летального результату); 10) адиктивний фанатизм (релігійний, політичний, національний, спортивний, музичний та ін.); 11) гаджет-адикція (пристрасть до заволодіння конкретним мобільним обладнанням, приладом, що забезпечить доступ до мережі: стільниковим телефоном, смартфоном, комунікатором, міні-комп'ютером, КПК і залежність від його використання); 12) кібергрумінг (входження в довіру дитини з метою використання її у сексуальних цілях).

Соціально-педагогічна наука сьогодні об'єднує свої зусилля з технічними корпораціями у вирішенні питань профілактики небезпеки у віртуальному просторі, беручи участь у різноманітних освітніх програмах та видаючи методичні посібники, адресовані батькам, педагогам, працівникам соціальної сфери. Можна назвати кілька вдалих проєктів: посібник «Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі», розроблений співробітниками Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України та одним із найбільших інтернет-провайдерів в Україні компанією «Київстар» (2010) [6]; навчально-методичний посібник «Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі», розроблений співробітниками Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН України за підтримки програми «Партнерство у навчанні» компанії «Майкрософт Україна» (2011) [4]. Крім цього з'являється безліч розробок учителів-практиків з питань безпеки у віртуальному світі, які розкривають проблеми користувачів віртуального простору різного віку, проводяться науково-практичні конференції і видаються корисні матеріали на допомогу сучасному педагогу і батькам [1, 2].

Отже, підготовка фахівців у соціальній сфері і сфері освіти, які б могли використовувати набуті знання з безпеки дітей та молоді у віртуальному просторі у своїй професійній діяльності стає все більш актуальною.

Соціальний педагог сьогодні є провідним фахівцем із соціального виховання, спеціалістом з виховної роботи з підлітками, що покликаний створювати сприятливі соціальні, навчально-виховні умови для їхнього розвитку і соціалізації, в тому числі у віртуальному просторі.

Для виконання цього завдання соціальний педагог перш за все сам повинен бути компетентним у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Тому перед вищими навчальними закладами і закладами післядипломної освіти залишається актуальним питання формування компетентності соціального педагога у напрямі профілактики залежності підлітків від соціальних мереж.

Висновки. Проведений аналіз наукової літератури засвідчив: 1) необхідність формування професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів з питань профілактики залежності підлітків від соціальних мереж; 2) соціально-педагогічна профілактична робота з підлітками, залежними від соціальних мереж, має ряд своїх особливостей (потребує орієнтації в темі досліджуваної тематики, знання особливостей психічного та фізичного розвитку в цьому віці, знання методів і форм роботи з такими підлітками); 3) розробка методичного забезпечення підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики залежності підлітків від соціальних мереж має забезпечувати їхню професійну готовність з питань безпеки у віртуальному світі, які розкривають проблеми користувачів віртуального простору різного віку .

Список використаних джерел

1. Безопасность образовательной среды: психологическая оценка и сопровождение : Сб. науч. статей / под ред. : И. А. Баевой, О. В. Вихристюк, Л. А. Гаязовой. - М. : МГППУ, 2013. - 304 с.

2. Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта, взаємодія: матеріали обл. наук.-метод. Інтернет-конф. (Кіровоград, 11 лютого 2014 р.). [Електронний ресурс] / уклад. : М. С. Чала, А. В. Частаков, О. В. Литвиненко. - Кіровоград, 2014. - 184 с. – Режим доступу: <http://konf.koipro.kr.ua/blogs/index.php/blog2/>

3. Белоліпцева О.В. Соціально-педагогічна робота з підлітками, залежними від соціальних мереж, засобами трудотерапії / О.В. Белоліпцева / Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – Вип. 36 (89). – С. 96-103.

4. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всевітній мережі : навч.-метод. посіб. / А. Б. Кочарян, Н. І. Гущина. - К., 2011. - 100 с.

5. Войскунський А.Е. Залежність від Інтернету: актуальна проблема // Світ Інтернету. – М., 2000. – №3.

6. Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі: посіб. для батьків / Ігор Володимирович Литовченко, Сергій Дмитрович Максименко, Сергій Іванович Болтівець та ін. - К. : Вид-во ТОВ «Видавничий будинок “Аванпост-Прим”», 2010. - 48 с.

7. Жичкіна А.М. Про можливості психологічних досліджень у мережі Інтернет // Психологічний журнал. – 2000. – Т. 21. – № 2.

8. Лесто К.А. Психологічні особливості користувачів соціальних сайтів / К.А. Лесто // Вісник психології і соціальної педагогіки [Електронний ресурс] : Зб. наук. праць. – Випуск 3. – К., 2010. – Режим доступу: www.psyh.kiev.ua

9. Сергєєва Н.В. Соціально-педагогічні умови профілактики комп'ютерної адикції підлітків [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Н.В. Сергєєва; Ін-т пробл. виховання НАПН України. - К., 2010. - 19 с.

Сахненко Т.І. *Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики залежності підлітків від соціальних мереж.*

У статті узагальнено відомості про принципи побудови соціально-педагогічної роботи з підлітками, залежними від соціальних мереж. Обґрунтовується необхідність підготовки майбутніх соціальних педагогів до здійснення профілактики небезпеки у віртуальному просторі. Визначено вимоги до підготовки соціальних педагогів до роботи з підлітками, схильними до залежності від соціальних мереж.

Ключові слова: профілактика залежності підлітків від соціальних мереж, підготовка майбутніх соціальних педагогів.

Sakhnenko T.I. *Training of future social pedagogues for prevention the dependency of teenagers from social networks.*

The article summarises the information about the principals of the construction of the social and pedagogical work with teenagers who have dependency from the social networks. The necessity of training future of social pedagogues to implement prevention of of danger in cyberspace is grounded. The requirements for the social pedagogues training who works with the teenagers inclined to the addiction from the networks sites are determined.

Keywords: the preventive measures of the teen's addiction from the networks sites, the training of the future social pedagogues.

УДК 37.013.42:[378.6:61]

Соболь І.Є.

ФУНКЦІЇ ТА ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З АДАПТАЦІЇ СТУДЕНІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

Постановка проблеми. Сьогодні українському суспільству потрібні самостійні, ініціативні та творчі особистості, зі сформованою життєвою позицією, які володіють певними знаннями та навичками, здатні до ефективної самореалізації. Особливо актуальними ці завдання є для студентської молоді, зокрема для студентів першокурсників, які щойно розпочинають опановувати професію. Тому, для них вкрай важливо створити якісне освітнє середовище у навчальному закладі, яке буде наповнюватись відповідним змістом різними спеціалістами, у тому числі й соціальним педагогом. У зв'язку з цим виникає необхідність у розгляді функцій та змісту діяльності соціального педагога, завдання якого полягає у здійсненні соціально-педагогічної діяльності з адаптації студентів-першокурсників медичного коледжу.